
Publisering under en pandemi

ARE BREAN

are.brean@tidsskriftet.no

Are Brean er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er ph.d. og spesialist i nevrologi.

«Vi stiller vort blad til disposition», skrev redaktørene i Tidsskriftet under spanskesyken i 1919. Det gjør vi også i 2020. Den største forskjellen er hastigheten.

Foto: Einar Nilsen

Under den verste pandemien verden hittil har sett – spanskesyken i 1918–20 – tok det tid før epidemien ble erkjent. Det er ikke engang enighet om når den startet, eller om den startet i Asia, USA eller England (1). Først da en notabilitet ble syk, den spanske kong Alfons 13 (1886–1941), kom sykdommen i medienes søkelys – og fikk sitt navn (1). Også i Norge tok det tid. I august 1918 publiserte Tidsskriftet stud.med. Thorleif Tybring Speilbergs (1894–1968) observasjon fra juni samme år om en mulig forbindelse mellom «Den spanske syke» og et massivt sykdomsutbrudd på to norske panserbåter (2). Medicinaldirektoratet sendte ut et rundskriv til landets leger og ba om «oppgave over mulige dødsfald av sykdommen» (3). Deretter var det kun spredte meddelelser til landets leger ut over høsten 1918. Da epidemien tiltok igjen i januar 1919, så Tidsskriftet seg nødt til å be om at meldinger til Medicinaldirektoratet «snarest bringes til lægenes kundskap gjennom de medicinske tidsskrifter. Vi stiller vort blad til disposition» (4).

Kontrasten er stor til informasjonsmengden og -hastigheten under den pandemien vi har nå. Den 7. januar 2020 meldte myndighetene i Kina at et nyoppdaget koronavirus var årsaken til en klynge av pasienter med en uvanlig lungebetennelse i Wuhan (5). Den 24. januar ble virusets sekvenserte genom og kliniske beskrivelser av de første pasientene publisert i The New England Journal of Medicine (6). Og allerede den 29. januar, bare tre uker etter at myndighetene i Kina meldte om årsaken til sykdommen, skrev Preben Aavitsland en lederartikkel her i Tidsskriftet om at «koronavirusepidemien vil ramme Norge» (5).

«Selv i pandemiens tid finnes det både andre sykdommer og andre behov enn en stadig flom av informasjon om covid-19»

Under spanskesyken, som under covid-19-pandemien, hadde og har de medisinske tidsskriftene verden over en sentral rolle i å bringe informasjon til både leger og allmennhet. Forskjellen er hastigheten det skjer med. Det er det mange årsaker til. At helsevesen og rapporteringsrutiner i de fleste land er svært mye bedre nå enn den gang, er en selvsagt forutsetning. Men overgangen fra papirbasert til digital publisering er minst like viktig. Nå gjøres store mengder studier og data tilgjengelige svært hurtig, og de kan leses over hele verden samtidig. En nylig artikkel i JAMA, som presenterte resultater fra 138 kinesiske covid-19-pasienter, ble akseptert samme dag som siste pasient ble inkludert, og publisert fire dager senere (7). Og Norges første covid-19-kasuistikk ble godkjent for publisering her i Tidsskriftet den 18. mars 2020, bare tre dager etter at den ble innsendt første gang (8). Straks etter var den engelske oversettelsen tilgjengelig i PubMed. Sammenlignet med tidsskriftenes vanlige behandlingstider, er dette lynraskt. Det har sin pris. En side av saken er at redaksjoner og fagvurderere må arbeide bokstavelig talt dag og natt for å kvalitetssikre og klargjøre innholdet. En annen og mer betenkelig side er at det av og til kan gå så fort at kvalitetssikringen lider (9).

Her i Tidsskriftet, som i andre tidsskrifter, har vi laget egne behandlingsrutiner for å sikre hurtig publisering for manuskripter som omhandler epidemien (10, 11). På den måten håper vi å gi behandlende leger klinisk nyttig informasjon

best og hurtigst mulig. Akkurat som vi gjorde i 1919, ønsker vi å «stille vort blad til disposition» (4).

Men selv i pandemiens tid finnes det både andre sykdommer og andre behov enn en stadig flom av informasjon om covid-19. Det gjør at papirutgaven av Tidsskriftet fortsatt er både aktuell og nyttig, til tross for lang trykkesetid.

Papirutgaven av Tidsskriftet som denne lederartikkelen hører til, gikk i trykken allerede da covid-19-epidemien var ung. Det bærer utgaven preg av. Likevel håper vi den kan gi nyttig informasjon om også andre sider av medisinen, så vel som rolig langlesning av stoff som passer godt i forhåpentlig rolige påskedager. Det er dere lesere vel forunt i denne hardt prøvede tiden for helsevesenet. På nett skal vi love å holde dere hurtig og aktuelt oppdatert. I papirutgaven er det lov til å puste ut og se at vårt mangslungne yrke også har andre fasetter. God lesning og god påske!

LITTERATUR

1. Borza T. Spanskesyken i Norge 1918–19. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 3551–4. [PubMed]
2. Speilberg TT. Den "spanske syke"? Tidsskr Nor Lægeforen 1918; 15: 658.
3. Indberetning om "den spanske syke" (influenza). Meddelelser fra Den norske lægeforenings bureau og sekretariat 1918; 15: 155.
4. Influenza tiltar igjen. Tidsskr Nor Lægeforen 1919; 4: 149.
5. Aavitsland P. Koronavirusepidemien vil ramme Norge. Tidsskr Nor Legeforen 2020; 140. doi: 10.4045/tidsskr.20.0077. [PubMed][CrossRef]
6. China Novel Coronavirus Investigating and Research Team. A novel Coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. N Engl J Med 2020; 382: 727–33. [PubMed][CrossRef]
7. Wang D, Hu B, Hu C et al. Clinical characteristics of 138 hospitalized patients with 2019 novel coronavirus–infected pneumonia in Wuhan, China. JAMA 2020; 323: 1061–9. [PubMed][CrossRef]
8. Borén HK, Kjøstolsen GH, Aaløkken TM et al. Covid-19: En mann i 90-årene med feber og tørrhoste. Tidsskr Nor Legeforen 2020; 140. doi: 10.4045/tidsskr.20.0218. [CrossRef]
9. Lancet journal retracts letter on coronavirus because authors say it "was not a first-hand account" after all. Retraction Watch 27.2.2020. <https://retractionwatch.com/2020/02/27/lancet-journal-retracts-letter-on-coronavirus-because-authors-say-it-was-not-a-first-hand-account-after-all/> Lest 18.3.2020.
10. Rubin EJ, Baden LR, Morrissey S et al. Medical journals and the 2019-nCoV outbreak. N Engl J Med 2020; 382: 866. [PubMed][CrossRef]
11. Tidsskriftet ønsker bidrag om covid-19. Tidsskr Nor Legeforen 10.3.2020. <https://tidsskriftet.no/2020/03/bidrag-om-covid-19-onskes> Lest 18.3.2020.

Publisert: 30. mars 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.20.0236

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 22. mars 2026.